

26. aug. 1843

FAKTA

Dato:
26. aug. 1843

Sidetæl:
Dagbog C, side 2-6

Dagbogens placering:
Det kgl. Bibliotek NKS 4201, II, 4°

Trykt udgave:
N.L. Faaborg (red.): "Johan Thomas
Lundbyes erindringer fra Røsnæs og
Skarresø" i Fund og Forskning, XV,
1968, s. 40-46; Jesper Svenningsen
(red.): Seks år af et liv. Johan Thomas
Lundbye – Dagbøger om tro, skæbne,
kunst og kærlighed, København 2018,
s. 183-186

TRANSSKRIFTION

Erindringer fra Refsnæs. Kalbrg 26 Aug. 43

Thorsdag den 24 Aug gik jeg om Morgenen Kl: 9 fra Kallundborg for at besøge min Broder Honoratus¹ ude paa Refsnæsgaarden, der ligger en lille Fjerdingvei fra den yderste Spids af Landtungen. Veien gjennem Rakløv til Nyrup var mig bekjendt; men det glædede mig dog at gjense de mange Steendysser, som findes her paa Markerne. Landet er bart, med store Banker, der gjerne have Høie, for en Deel overpløiede, paa Toppene, hvilket giver Egnen en egen Charakter, især da disse Toppe hyppig [overstreget: ere] bære svære Graasteen, forfaldne og bevarede Gravkamre. Paa Nostrup Mark noget tilvenstre for Veien var en opreist Steen paa Toppen af en Høi mig paafaldende; jeg gik derhen, men fandt, da jeg kom derop dog intet videre Mærkeligt, skjøndt den temmelig store, fiirkantede, utilhugne Steen altid glædede mig at see paa; derimod kunde jeg fra Høiden see, at jeg maatte befinde mig i Nærheden af Klinten paa den søndre Kyst, den maatte jeg see. Da jeg kom derhen, kan jeg ikke noksom beskrive min Forbauselse ved at see Leerskrænten gaa næsten lodret ned til Vandet i de deiligste vilde Former. Jeg løb ned, der stod en Kone og vadskede sit Tøi i Stranden; det saae ud som der aldrig kom Mennesker her. Ved Siden af den smukke Leerklint stod en sort Knold af ikke ubetydelig Størrelse; den bestod af en løs, klumpet, men smuldrende Masse, meest sort, dog med dunkelrøde Skjolder. Saadanne Noget havde jeg aldrig seet, og troede det maatte være •3• en stor Sjældenhed; senere saa jeg at det findes hyppigt herude. Jeg satte mig ned og tegnede med Vandfarve, som jeg opløste i det salte Vand, et lille Udkast af denne Skrænt i min lille Lommebog.² Derpaa gik jeg langs Kysten, der hele Tiden beholdt de deilige Former hen til et Sted, hvor Sandet var gledet ned lige til de store Rullesten ude i Vandet; der var slet ingen Strandbred; da jeg for at komme herforbi maatte klavre lidt op ad Skraaningen og saaledes var kommet om en Runding afbrødes Klinten lidt eller traadte lidt tilbage, og jeg befandt mig [i en] Hulning eller en lille Dal af et mærkeligt Udseende; senere stødte jeg paa flere af lignende Art. Den var sparsomt bevokset med Græs og nogle smaae blaagrønne Buskvæxter, jeg hyppigt fandt langs Kysterne herude; Jordbunden bestod af førbemeldte mørke, smuldrende Leermasse, der her imellem antog en deilig rød Farve paa hele Strækningen og pletviis gik over i en mørk blaa-violet som Staal der har været i Ilden. Det hele saae ud, som jeg har forestilt mig Jordsmonnet paa ildspudende Bjerger. Paa større Strækninger var den sorte Masse nøgen, kun hist og her besat med en strinklet Plante, hvis Blade tit antog en carmosinrød Farve, der tog sig deiligt ud paa den mørke, brune eller sorte Bund. Hyppigt var der et lille Vandløb, betegnet ved en deilig Stribe saftigt Græs gennem disse smaa øde Dale. Saaledes vedvarede det med Smaaforandringer lige til Ulstrup; Vandringen •4• var anstrængende i det lumre, stille Graavejr; men en saadan Natur var mig heel fremmed, og jeg

glemte Træthed og syntes: jeg havde aldrig havt saa stor Glæde paa nogen Vandring før. Men nu kom Regnen tæt og blødende. Jeg havde alt for flere Aar siden hørt, at der i Ulstrup var en Skolelærer Larsen,³ som skulde kjende til Sagnene om, hvad her var foregaaet paa denne Halvø i ældre Tid og fortalte Sligt ret gjerne. Nu, da jeg var nødt til at søge Huus gik jeg ind til ham, og blev vel modtaget. Han fortalte mig om den unge Prinds Valdemars Død paa Jagten derude, om Raklöv Kirke o s v men var forøvrigt en utaalelig Pedant og saa naragtig høitrvænde, at han maatte være en Skat for en Novellist. Da vi kom til at tale om Beboernes (Røssingernes) Dragt, lod han Konen hente Tjenestepigens Hue, Skjørt og Trøie; jeg havde hellere seet, de havde hentet hele Pigen, men maatte dog være glad ved at faae Udkast af disse Ting,⁴ saa fik jeg see om jeg derefter kunde tegne en heel Figur. I flere Timer var jeg her; da Regnen standsede gik vi til Kirken, der intet videre Paafaldende havde for mig end net Snitværk paa Stolene, et gammelt Madonna-Billede af Egetræ og en forfærdelig Opstandelse paa Altertavlen. Det gamle Madonna-Billede var vist altfor godt til at slænges hen i en Krog her. Især Drapperiet fandt jeg var nydelig skaaret. Da vi kom ud af Kirken kom en •5• ung Pige gaaende; i sin eiendommelige Dragt, ung og ret kjøn, tog hun sig virkelig godt ud, og jeg yttrede: gid man kunde faae en saadan Pige tegnet! – Det kan De strax, svarede Hr Larsen, det er en af mine Skolebørn, vi kan gaae ind i Kirken. Lysten var stor, men det var mig imod at bruge Kirken saaledes, tillige hastede jeg for at komme ud til Honoratus, jeg fik hende ikke tegnet. Vi gik ud af Byen; til høire i Udkanten var et indhegnet Kalvevænge med Buske i, som jeg fandt meget smukt. Da vi havde gaaet et Stykke saae vi i nogen Afstand en stor Banke med en vældig Graasteen paa; den laae tilhøjre i Nord for Veien, og kaldtes Hyberts-Høi. Tilvenstre var en anden mindre kaldet Ørnækulen; nedenfor denne var en Eng, som min Ledsager fortalte mig havde været en herskabelig Fiskepark – "og her, sagde han, vil den overtroiske Almuesmand, (Gud bedre det! vi skulde stævne Vandskuddene fra denne vældige Stamme), have seet Trolde løbe ned at hente Vand i Mosen." Det var, som Holberg siger: prægtigen talet! men det er tvivlsomt, hvad Meningen var med disse Vandskud, som man vel tager af for at give Stammen Kraft, hvad jeg dog ikke troer var min Førers Mening, men uheldigviis netop det Modsatte, af hvad han vilde sige. Han havde i det Hele intet Held med sine Taler; Begyndelsen smagte nemlig altid •6• af Bøger, Prækener og Sligt, men naar nu dette Begyndelses-Ord-Forraad var sluppet op, da gik Traaden ufeilbarlig hver Gang itu, dog uden at afbryde hans Tale, mærkelig nok! Ingen gammel Mand blev omtalt uden som Oldingen, den sneehvide, bedagede Gubbe – Ord som: den hæderlige Mand, den værdige Kone, vare idelig i hans Mund, der ogsaa gjorde sig skyldig i en tøileløs Brug af Ordet: Peripheri. Vi gik videre; han lovede at følge mig lige til Gaarden – Vi kom til Bjørnstrup, en uanseelig og lille Landsby; Noget længere ude havde vi tilvenstre: Rullere-Høiene, flere

Høie, der nu pløies over, men dog temmelig store endnu. Imellem disse Høie skal Valdemar Seiers og Dagmars Søn være dræbt ved et Vaadeskud paa Jagt. Nogle give 4 Andre kun 2 Banker Navn af Rullere Høiene; een af disse ligger paa Refsnæsgaardens Jord og her mødte vi ogsaa min Broder, der skulde ud at see til Folkene i Marken.

¹ Lundbyes mellemste lillebror, Honoratus R. Lundbye (1821-1888).

² Tegningen ukendt, men andre blade fra den pågældende skitsebog kendes (se Laila Skjøthaug: "Rekonstruktion af Lundbyes skitsebøger" i Tegninger og huletanker. Johan Thomas Lundbye 1818-1848, Marianne Saabye red., Den Hirschsprungske Samling, København 1998, s. 355f, nr. 21).

³ Frederik Larsen (f. ca. 1800), lærer i Ulstrup fra 1823.

⁴ Den Hirschsprungske Samling, inv.nr. 1281.

Erindringer fra Nefnas. Kallby 26 Aug 49.

Thorshag den 24 Aug gik jeg om Morgenen kl. 9 fra Kallundborg for at besøge min Brøder Almarus inde paa Nefnasgaarden, der ligger en lille Fjording her fra den yderste Spids af Landtvingen. Veien gennem Naklov til Nyrup var mig bekjendt; men det glædede mig dog at gjensee de mange Steen Bjæver, som findes her paa Markene. Landet er højt, med store Banker, der gjerne have kløse, for en Del overgløiede, paa Tappene, hvilket giver Egnen en egen Charakter, især da disse Tappe hyppig se have store Graasteen, porfællene og brændte Graankarne. Paa Nørhøj Mark nægtet tilhørende for Veien var en opreist Steen paa Tappen af en kløi mig påfaldende; jeg gik derhen, men fandt, da jeg kom dertil dog intet videre Merkeligt, skjøndt den temmelig stor, firkanet, intet her Steen altid gik glædede mig at se paa; derimod tænkte jeg fra kløiden see, at jeg maatte befinde mig i Nærheden af Klinten paa den søndre Kyst, den maatte jeg see. Da jeg kom dithen, kan jeg ikke nok sammenligne min Forbavselse ved at see Leerskrænten gaa næsten lodret ned til Vandet i de dæiligste vilde Foræner. Jeg lød ned, der stod en Kone og vaskede sit Hoved i Stranden; det saar mig som der aldrig kom Mennesker her. Med Siden af den smukke Leerskrænt stod en Løst Knold af ikke intetøjelig Stenrelse; den bestod af en løs, klumpet, men smulevunde Masse, mest sort, dog med mørkelrøde Skjolder. Saadanne Nøget havde jeg aldrig set, og troede det maatte være

en stor Sjældenhed; senere saae jeg at det findes hyppigt herude. Jeg satte mig ned og tegnede med Vandfarve, som jeg opløste i det salt Vand, et lille Mønstre af den ene Skrivelse i min lille Lommebog. Derpaa gik jeg langs Kysten, der hele Tiden beholdt de deilige, Formen hen til et Sted, hvor Landet var gledet ned lige til de store Kvællesten ude i Vandet; der var slet ingen Strandbred; da jeg for at komme hofte sig maatte klare sig op ad Klippene og saaledes var kommet om en Hunding afbrødes Klinteren lidt eller traadte lidt tilbage, og jeg bafandt mig i en Klutning eller en lille Dale af et mærkeligt Udseende; senere stode jeg paa flade af lignende Art. Der var ogsaa omst bevokset med Græs og nogle smaa blaa-grønne Rindskærter, jeg hyppigt fandt langs Kysten herude; forthonden bestod af firkantet te mørke, smulebrunde Leermasse, der her imellem antog en deilig rød Farve paa hele Strækningen, og pludselig gik over i en mørk blaa violet som Staal der har været i Sløen. Det hele saae ud, som jeg har forestillet mig Jords monnet paa Ildspinde Bjerge. Paa store Strækninger var der sorte ~~med~~ Masse røgen, hvidt og her besat med en strimlet Plante, hvis Blade tog en carmosinrød Farve, der lag sig deilig ned paa den mørke, brune eller sorte Grund. Hyppigt var der et lille Vandløb, betegnet ved en deilig Strihe saftigt Græs gjenim en disse smaa lide Dale. Saaledes bevandede det med Smaafvandinger ligetil Udstrækning; Vandingen

var anstrengende i det timre, stille Graaueir;
men en saadan Natur var mig heel fremmed,
og j jeg glømt Træthed og søvnt. j jeg havde aldrig
haat saa stor Glæde paa nogen Vandring. j
Men vi kom Regnen tæt og blødende. j jeg havde
alt for flere Aar siden hørt, at der i Ulstrup var
en Skolelærer Larsen, som skulde kjende til Sag-
nens om, hvad der var foregaaet paa denne
Klatve i ældre Tid og fortalte mig det gjerde.
Nu da j jeg var nået til et søge Minis gik j ind
til ham, og blev vel meget taget. Han fortalte
mig om den unge Prins Valdemars Død paa
Fjorten derude, om Næsklo Kirke o s v men
var forøvrigt en utaaløsig Bedrøvet og saa
maragtig her travende, at han maatte være
en Skib for en Navellist. Da i ham til at
tale om Betænnens (Næssingernes) Dragt, lod
han Konen hente Tjenestepigenes Klæde, Skjort
og Trøier; j jeg havde hellere set, da havde hentet
hele Pigen, men maatte dog være glad ved at
fåe Udskud af disse Ting, saa j jeg see om
j jeg dogter kunde tegne en heel Figur. j
Flere Tinner var j her; da Regnen stand-
tede gik i til Kirken, der intet indre Paa-
faldende havde for mig end et net Lintværk
paa Stalene, et gammelt Madonna-
Billede af Egetra og et forfærdelig Opstan-
delse paa Altertaalen. Det gamle Madonna-
Billede var vist alle gadt til at slænge den i
en Krog her. Især Drapperiet fandt j var viden-
lig skædet. Da i ham ind af Kirken kom en

mig Pige gaende; i sin eiendommelige Dragt
 ing og ret kjøn, teg hun sig virkelig godt ind,
 og jeg optræde: gid man kunde faae en saadan
 Pige tegnet! - Det kan De strax, svarede Mr
 Larsen, det er en af mine Skolebørn, is han
 gaar ind i Kirken. Lyøsten var stor, men det var
 mig imod at bringe Kirken saaledes, tillige her-
 ted jeg for at komme ind til Almonerats, jeg
 fik hende ikke tegnet. Vi gik ind af Byen;
 til høire i Møkkanten var et indhegnet Kølue
 venge med Børst, som jeg fandt meget
 smukt. Da vi havde gaact et Stykke saae
 vi i megen Afstand en stor Banke med en
 veldig Graasteen paa; den laar til høire i
 Nord for Veien, og kaldtes Højherts-Fløi. Til
 venstre var en anden, mindre halde Pr-
 nekulen; nedenunder denne var en Eng, som
 min Ledsager fortalte mig havde været
 en herkkelig Fiskepark - "og her, sagde han,
 var den overtroiske Alminesmand, (Jens Peter
 det! vi skulde staae Vandskuddene fra
 denne veldige Stamme), have seet Trældene
 lode ned at hente Vand i Moser." Det
 var, som Blalberg siger: prægtigen talet!
 men det er tvilsomt, hvad Meningen var
 med disse Vandskud, som man vel tager af
 for at give Stammen Kraft, hvad jeg dog ikke
 tror var min Førsers Mening, men indeligvis
 netop det Madsatte, af hvad han vilde sige.
 Han havde i det hele intet Held med sine
 Taler; Begyndelsen smagte nemlig altid

af Bøger, Prædiker og Ligt, men naar vi søtt
Begyndelses- Ord- Toraad var sluppet af,
da gik Traaten ufeilbarlig hver gang i hui,
og inden at afbrjæde hans Tale, mærkelig nok!
Engen gammel Mand blev antalt inden som
Oldingen, den sønnevide, hedagede Jubbø-
Ord som: den hæderlige Mand, den værdige
Kone var idelig i hans Minde, der ogsaa
gjorde sig skyldig i en tvelede's Brag af Ordet:
Peripheri. Vi gik videre; han lovede at
følge mig lige til Gaarden - Vi kom til
Bjørnstrup, en vænneelig og lille Landsby;
Noget længere inde kunde vi til benytte:
Fullere-pløiere, flere pløiere, der nu pløies
over, men dog temmelig store endnu. Amullen
disse pløiere skal Vaadmar Leiers og Lagmars
Søn have dræbt ved et Vaadmark's paa Jagt.
Noget give 4 Andre kun 2 Banker Navn af Fullere-
pløiere; een af disse ligger paa Nefnesgaardens
food og her maatte vi ogsaa min Brøder, der
skulde ind at se til Falkene i Marken

24 August.

Den gamle Forvalter Hordal og hans Kone toge vel ind
mig da vi kom til Gaarden; det var nemlig Eftermiddag
og endnu samme Aften gik vi ind til Vinder-
hille; saaledes kaldes en yndig Dal paa Skraaingen,
ved mod Stranden paa Linderesiden. Den er heelt
bedækket af et fint Græs, vist og her beveget
med mange Bjørnbærke; igjennem den laveste Dal
af Linderingen betegner en yndig Eng med en krum
Linie af beaagronne Vandplanter en Kildes Leier.
Denne indgik sig først i et lille Bælt, hvorfra den